

ELS VOSTRES CLÀSSICS

L'autobús dels ateus

JORDI LLOVET

L'anunci publicitari exhibit aquests dies en uns quants autobusos de línia de Barcelona, que diu: "Probablement Déu no existeix. Deixa de preocupar-te i gaudeix la vida" mereix una sèrie prolixa de comentaris. Uns quants ja s'han publicat en aquest mateix diari (Javier Otaola, Josep Ramoneda), i han assenyalat una qüestió de pur sentit comú: si l'Església pot fer propaganda (i en fa molta) a favor de la captació d'addictes a la seva fe, també els ateus tenen tot el dret, en un Estat aconfessional amb una Constitució que legitima la llibertat de cultes (i d'incultes), a manifestar la seva opinió i divulgar-la sota la forma d'un eslògan.

Però hi ha més coses. D'entrada, el missatge porta una incorrecció gramatical imperdonable. No és *probable* que el verb "gaudir" sigui transitiu, sinó que és *segur* que és intransitiu, de manera que la segona part de l'anunci hauria de dir: "Gaudeix de la vida", i no "Gaudeix la vida". Sembla una minúcia, però anirem malament si els ateus s'obliden del fet que la correcció gramatical no és solament imprescindible en la inscripció de tot missatge religiós, sinó també de tot missatge civil, ateu o laic. José María Valverde es va haver de barallar amb les autoritats eclesiàstiques, arran l'adopció de les llengües vulgars en la litúrgia catòlica, quan va insistir que a la celebració eucarística no s'havia de dir "Aquest és el meu cos", sinó "Això és el meu cos", que és el que diu el text neotestamentari corresponent, en grec i en llatí. Però també els legisladors, els notaris i els filòlegs saben fins a quin punt una errada gramatical resulta perillosa en qualsevol escriptura. Aquest detall gramatical, doncs, ja ens permet assegurar que els promotors d'aquesta campanya no han fet solament ús de la seva llibertat d'expressió, sinó també un ús manifest de la seva ignorància: mala manera de començar a fer propaganda del que sigui. També la primera frase: "Probablement Déu no existeix", és una falsa traducció d'una frase anglesa en què apareix l'adverbi *probably*, i aquesta paraula, en català, més aviat s'ha de traduir per "possiblement" que no pas per "probablement", que té un matis de més gran versemblança. En realitat, la frase més correcta hauria estat: "Tan possible és que Déu existeixi com que no". Llavors hi hauria estat d'acord tothom, des dels Pares de l'Església del paleocristianisme (Sant Agustí) fins a Benet XVI, passant per un descregut tan assenyalat, però escèptic, com Bertrand Russell.

Encara hi ha una cosa més greu. La segona frase és la més preocupant i possiblement la més equivocada, tant des del punt de vista d'una moral religiosa com d'una moral —perquè se suposa que també en tenen— d'un agnòstic, un gnòstic o un ateu: "Deixa de preocupar-te i gaudeix (de)

*"Gaudir de la vida" no
assegurarà mai una
mort digna"*

la vida". Si la primera frase és un lloc comú en tota la història de la filosofia, i fins i tot de la teologia, la segona ja resulta molt més epocal i circumscrita a un moment determinat de la civilització, que és el nostre. Insinuar a la gent que, pel fet que sigui probable que Déu no existeix, un ha de despreocupar-se no solament de Déu sinó de qualsevol cosa és una invitació a la indiferència més absoluta respecte a qualsevol ordenació moral i intel·lectual de l'existència. I encara més: si pel mateix fet —la probabilitat de la inexistència de Déu—, atiem els passants i usuaris de l'autobús a "gaudir de la vida", caiem en una dimensió hedonista de l'existència que resulta, no per casualitat, sospitosament adequada a la crisi actual del sistema capitalista i la societat consumista: cosa semblant va passar a la Baixa Edat Mitjana sota l'assot de les epidèmies. També podrien haver-hi posat, en aquests dies dolents que corren: "No et preocupis i beu sense mesura". O: "a cardar, que són quatre dies". O: "pica la teva dona si això et fa feliç". Tot plegat símptomes d'un mil·lenarisme massa vulgar.

Aquí apunta el caràcter ridícul, absurd, fins i tot estúpid de la campanya. El problema no resideix en l'existència de Déu. El problema, i també el viàtic per a tota forma de comportament, sigui religiós o no, resideix en el fet que la possible existència de Déu només és la conseqüència d'una altra cosa, que no té res de possible sinó que ho té tot de segur: la mort. És la mort, absolutament universal i indefugible, aquella que ha suscitat en les més diverses comunitats i cultures del món la idea d'un Déu o de diversos déus, i és ella, en última instància, la garantia més sòlida per actuar en aquesta vida d'una manera una mica més complexa que "gaudint-ne". Si Déu existeix o no, ha preocupat força gent; però la preocupació més gran que han tingut totes les religions, totes les filosofies i totes les concepcions de l'existència es troba més aviat vinculada a una realitat enormement palpable i segura: la vida s'acaba, morim, ens convertim en pols, i això tant pot ser considerat el pòrtic a una nova vida com un horitzó que obliga els homes a comportar-se en aquest món en acordança amb una certa moralitat. L'ètica de Kant, per exemple, funcionaria igual encara que Kant no hagués afirmat l'existència de Déu.

Memento mori: aquesta és la cosa. Per això tothom que ha pensat una mica en què fem en aquest món ha postulat sempre —vegeu, si no, el capítol XIX del Llibre primer dels *Essais* de Montaigne: "Que filosofar és aprendre a morir"; o llegiu Rilke— que la mort és justament allò que pot donar a la vida el més noble sentit. Llavors entendreu que aquest eslògan no solament és ximple, sinó, en especial, indolent i irresponsable. Perquè només "gaudir de la vida" no assegurarà mai una mort digna.